

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 26/9469-1
Saksbehandler Arve Falk Lorentzen

Utvalg	Møtedato
Helse- og omsorgsutvalget 2023 - 2027	01.09.2026

Tjenestebehov til barn og unge innenfor habilitering, utviklingstrekk og hvordan møter kommunen dette

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Helse- og omsorgsutvalget tar saken til orientering og understreker viktigheten av at kommunen fortsetter arbeidet med å utvikle og tilpasse tjenester til barn, unge og familier i tråd med framtidige behov.

Vedlegg

Kommunale helse- og omsorgstjenester blant barn 0–17 år
Brukere med særlig høye kostnader i pleie- og omsorgstjenestene

Kommuneplanen

Saken understøtter kommuneplanens satsningsområder; Livsmestring i alle faser og kompetansebyen. Gjennom koordinerte og individuelt tilpassede tjenester skal kommunen bidra til mestring, deltakelse og gode livsløp for barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Sammendrag

Grimstad kommune opplever, i likhet med resten av landet, en betydelig økning i antall barn og unge under 18 år med autisme, ADHD og andre nevroutviklingsforstyrrelser. Utviklingen medfører økt behov for koordinering, veiledning, avlastning og individuelt tilpassede tjenester til barn og familier. Kommunens egne tall viser en økning i antall nye søknader fra barn og unge under 18 år fra 16 i 2024 til 29 så langt i 2026.

Saken orienterer om utviklingstrekk, dagens tjenestetilbud og framtidige utfordringer knyttet til kapasitet, kompetanse og økonomi.

Fakta

Nasjonale tall viser en betydelig økning i antall barn og unge som diagnostiseres innen autismespekteret. Økningen er særlig stor blant barn i førskolealder, og utviklingen forventes å fortsette i årene fremover. Samtidig er det nasjonalt rapportert om en økning i antall barn og unge som utredes for og diagnostiseres med ADHD og andre nevroutviklingsforstyrrelser. Utviklingen

har betydning for kommunenes helse- og omsorgstjenester ettersom flere barn og familier har behov for langvarig oppfølging, koordinering og individuelt tilrettelagte tjenester. Dette blir ofte referert til som «yngrebølgen», og kan defineres som: «... en markant økning i antallet unge mennesker i en befolkning over en begrenset periode, eller en økning i unge som trenger spesiell oppfølging og omsorg». Formålet med kommunens habiliteringstilbud er å støtte familier i å ivareta barn og unge med omfattende omsorgs- og oppfølgingsbehov gjennom veiledning, støtte og avlastning. Tidlig innsats er viktig for å forebygge omsorgsbelastning og legge til rette for gode livsløp for både barn og pårørende.

Hvilke tjenester utfører habilitering for barn, unge og pårørende?:

Habilitering har flere ulike tjenester til pårørende med store omsorgsoppgaver og til barn og unge på flere trinn i innsatstrappa. Nede i innsatstrappa ligger omsorgsstønad, privat avlastning og veiledning i hjemmet. Høyt i innsatstrappa ligger avlastning i bolig, brukerstyrt personlig assistanse og barnebolig.

Formålet med tjenestene er å styrke familienes evne til å ivareta barn og unge med omfattende bistandsbehov gjennom målrettet støtte, avlastning og veiledning. Dette vil bidra til økt livskvalitet for både barn og pårørende, forebygge omsorgsbelastning og sikre tidlig innsats som kan redusere behovet for mer omfattende og ressurskrevende tjenester senere i livsløpet.

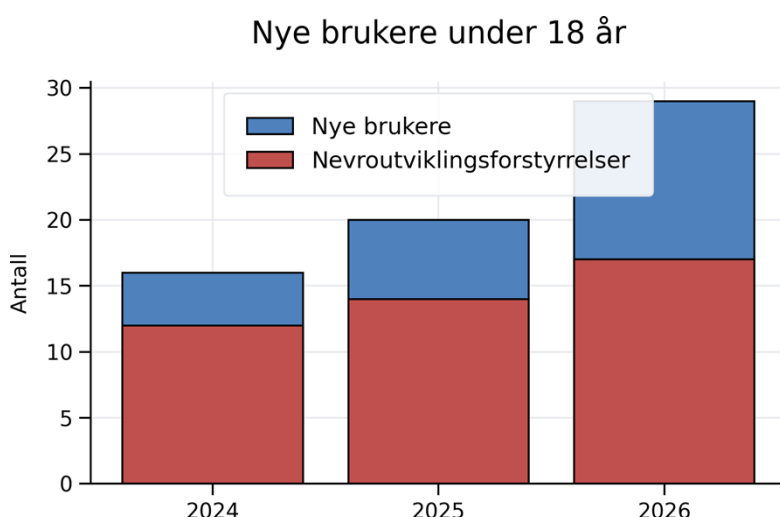
- Individuell plan og koordinator: En individuell plan er et verktøy for samarbeid og koordinering av tjenester. Den skal bidra til at brukeren får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud. Koordinatoren er en person som hjelper familier med barn som har omfattende behov, ved å koordinere tjenester og være et fast kontaktpunkt. Habilitering har i dag ca. 75 vedtak på IP/koordinator i tillegg til flere vedtak som håndteres av virksomhet forvaltning og koordinering, ved barnekoordinator.
- Omsorgsstønad: Dette er en økonomisk godtgjørelse kommunen kan innvilge til personer som utfører særlig tyngende omsorgsoppgaver for en nærstående i hjemmet. Det kan for eksempel være foreldre til barn med omfattende funksjonsnedsettelse, eller pårørende som har et stort omsorgsansvar. Det er i dag 32 familier som har omsorgsstønad.
- Avlastning i hjemmet- praktisk bistand: Avlastning til pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver i form av praktisk bistand i hjemmet hvor man går inn og avhjelper med husrengjøring. Dette utføres av tjeneste rehabilitering og hjemmetjenester, og det er per i dag fem vedtak.
- Privat avlastning: Dette er en avlastningstjeneste der en privatperson eller familie tar over omsorgen for barnet eller ungdommen i perioder, slik at foreldre og andre omsorgspersoner får nødvendig avlastning. Tjenesten kan være på døgn eller timer. Det foreligger 37 vedtak på privat avlastning.
- Veiledning i hjemmet: Dette er et pårørendestøttende tiltak der fagpersoner kommer hjem til familien og gir råd, opplæring og støtte knyttet til hverdagsutfordringer hos barn og unge med funksjonsnedsettelse eller nevro utviklingsforstyrrelser. Dette kan bidra til å styrke foreldres og pårørendes mestringskompetanse, fremme gode hverdagsrutiner og støtte barnets utvikling og deltakelse. Habilitering har foreløpig 11 vedtak på veiledning i hjemmet, dette er en ny og økende tjeneste.
- Avlastning i bolig: Dette er et avlastningstilbud der barn eller ungdom med omfattende bistandsbehov oppholder seg i en kommunal avlastningsbolig i avtalte perioder, for eksempel enkelte ettermiddager, helger eller døgn per måned. Formålet er å gi foreldre og andre omsorgspersoner nødvendig avlastning fra særlig tyngende omsorgsoppgaver. Sammenlignet med omsorgsstønad, veiledning i hjemmet og privat avlastning er avlastning i bolig en mer omfattende og personellintensiv tjeneste. Det er et tiltak høyere i innsatstrappa, med større krav til bemanning, fagkompetanse og økonomiske ressurser. Det er per i dag 18 familier som har vedtak på avlastning i bolig.

- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA): BPA er en måte å organisere kommunale helse- og omsorgstjenester på, der brukeren selv styrer hvordan assistansen skal gis i hverdagen. Habilitering har ansvar for de vedtakene hvor det er behov for med- arbeidsleder. Det er i dag ni vedtak i habilitering, hvor alle har benyttet fritt brukervalg. Av disse er fem brukere under 18 år
- Barnebolig: Barnebolig kan etableres for barn og unge med svært omfattende bistandsbehov og skal sikre nødvendig døgntkontinuerlig oppfølging, samtidig som familien får nødvendig støtte og avlastning. Til forskjell fra avlastning i bolig, som er tidsavgrensede opphold for å gi foreldrene avlastning, er barnebolig et mer permanent eller langvarig botilbud.

Når antallet barn og unge med autisme, ADHD og andre nevrouviklingsforstyrrelser øker, forventes det også økt etterspørsel etter tjenester i alle deler av innsatstrappen.

Grimstad kommune opplever denne utviklingen tydelig. Både helsestasjonen og Barne- og ungdomshabiliteringen (HABU) melder om økende antall barn og unge med autisme, ADHD og sammensatte nevrouviklingsforstyrrelser. Flere familier har behov for koordinering, veiledning, tilpassede og avlastende tjenester over tid.

Forvaltning- og koordinering registrerer også en økning i antall nye søknader fra barn og unge med nevrouviklingsforstyrrelser.

En gjennomgang av nye brukere under 18 år viser at antallet søknader har økt fra 16 i 2024 til 29 hittil i 2026.

Erfaringene lokalt samsvarer med nasjonale utviklingstrekk og viser en økende etterspørsel etter kommunale habiliterings- og avlastningstjenester.

Økonomiske og administrative konsekvenser

- Økonomisk

Til tross for at habilitering har et kontinuerlig fokus på kostnadskontroll, effektiv ressursutnyttelse og omdisponering av midler innenfor eksisterende rammer, vurderes det som utfordrende å oppnå budsjettbalanse med dagens økonomiske forutsetninger. Dette skyldes økende etterspørsel etter tjenester på tvers av tjenesteområdene, samt tilvekst av nye tjenestemottakere med omfattende og sammensatte bistandsbehov.

Økt etterspørsel etter tjenester fra habilitering medfører behov for økte budsjettrammer. Kapasiteten innen avlastning i bolig er i dag fullt utnyttet. Dersom antall søknader om slike

tjenester øker, vil det være nødvendig å vurdere etablering av ytterligere lokaler samt styrking av bemanningen gjennom flere årsverk for å kunne opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud.

Det er også et økende behov for tilrettelagte tilbud til barn med nevroutviklingsforstyrrelser som ikke har diagnose innen psykisk utviklingshemming. Flere av disse barna og deres foresatte opplever at dagens tilbud ikke er tilstrekkelig tilpasset deres behov, og at de ikke finner seg til rette i tilbud som primært er innrettet mot barn med psykisk utviklingshemming. Utvikling av mer differensierte og målrettede tilbud kan derfor medføre økte ressursbehov.

- **Administrativt**

Habilitering jobber kontinuerlig for å tilpasse tjenestene til de behovene som oppstår. Dette er nødvendig for å klare å opprettholde gode faglig forsvarlige tjenester med god kvalitet. De siste årene har tjenesten gått bort fra store virksomheter, og opprettet flere mindre, mer effektive virksomheter med mindre lederspenn. Det legges vekt på god kommunikasjonsflyt internt og eksternt, samt tett samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere.

Tjenestens innhold utvikler seg i tråd med den samfunnsmessige utviklingen, dette handler om økt rettighetslovgivning som gir økte tjenester, nye behov som utfordrer tjenesten, større kompetansebehov som utfordrer rekruttering, og kostbare tjenester som utfordrer økonomisk.

For å møte fremtidens utfordringer på tjenestebehov oppretter tjeneste habilitering en ny virksomhet innenfor tjenestens rammer. Denne virksomheten vil omfatte ambulerende tjenester i hjemmet, veiledning i hjemmet og oppfølging av BPA som for det meste vil yte tjenester til barn og unge, men også voksne og eldre. Det er viktig å hele tiden være i forkant av utviklingen.

Vurderinger:

Utviklingen som beskrives nasjonalt og lokalt viser at Grimstad kommune må forvente en fortsatt økning i antall barn og unge med autisme, ADHD og andre nevroutviklingsforstyrrelser i årene fremover. Kommunens egne tall viser en betydelig vekst i antall søknader fra barn og unge under 18 år, og erfaringer fra både helsestasjonen og forvaltning og koordinering understøtter at behovet for tjenester er økende. Det samme viser tall fra sykehuset, ved Barne- og ungdomshabiliteringen (HABU).

Veksten innebærer ikke bare flere tjenestemottakere, men også et behov for mer sammensatte, langvarige og koordinerte tjenester. Dette stiller økte krav til kommunens evne til å tilby helhetlige tjenester gjennom hele innsatstrappen, fra veiledning og pårørendestøtte til mer omfattende avlastningstiltak, BPA og barnebolig.

Det vurderes som faglig og samfunnsøkonomisk viktig å styrke og videreutvikle tiltak som tilbys tidlig i forløpet. Tjenester som veiledning i hjemmet, privat avlastning, omsorgsstønad og koordinering kan bidra til å styrke familiens mestring, forebygge omsorgsbelastning og redusere behovet for mer omfattende og kostnadskrevenne tjenester senere. Samtidig må kommunen være forberedt på at også behovet for tjenester høyere i innsatstrappen vil øke som følge av veksten i målgruppen.

Det vurderes videre at dagens tilbud i større grad må tilpasses den sammensatte brukergruppen som nå vokser frem. Flere barn og unge med nevroutviklingsforstyrrelser har behov som skiller seg fra tilbud som tradisjonelt er utviklet for personer med psykisk utviklingshemming. For å sikre

inkludering, mestring og riktig tjeneste til rett tid vil det være nødvendig å vurdere mer differensierte og målrettede tilbud.

Det ble tidligere tilrettelagt for etablering av barnebolig for å møte behovene til barn med omfattende bistandsbehov. Etter hvert som disse barna blir voksne, vil kommunen ha behov for å utvikle nye og tilpassede botilbud for voksne personer som har behov for skjerming, forutsigbarhet og et godt tilrettelagt omsorgs- og tjenestemiljø. Barneboligene er ikke dimensjonert eller tilrettelagt for voksne tjenestemottakere. Når de voksne tjenestemottakerne flytter over til mer egnede tilbud, vil lokalene kunne videreutvikles til skjærmede avlastningstilbud eller benyttes til framtidige barneboligplasser dersom behovet oppstår.

Barn og unge blir eldre og skal videre i livet. Det oppstår nye behov. Tjenestene endrer seg fordi de ønsker å etablere seg i egne leiligheter, og de har behov for tilrettelagte dagtilbud og fritidstilbud. Det er derfor viktig at kommunen ser helheten og klarer å planlegge for dette. De siste årene har kommunen kommet bakpå når det gjelder boliger til brukergruppen, dette fører til at man må sette inn alternative tjenester for å kompensere. Dette øker risikoen for at tjenestene vil være utfordrende både faglig og økonomisk. Dette er ikke ønskelig.

Den planlagte satsingen på ambulerende tjenester, veiledning i hjemmet og oppfølging av BPA vurderes som et viktig tiltak for å møte den forventede utviklingen. En styrking av tjenester som kan gis i hjemmet og nær barnets naturlige arenaer kan bidra til bedre måloppnåelse for familiene, samtidig som kommunen legger til rette for en bærekraftig tjenesteutvikling innenfor tilgjengelige ressurser.

Samlet vurderes det at utviklingen krever langsiktig planlegging av både kompetanse, kapasitet og økonomiske rammer for å sikre at Grimstad kommune også fremover kan tilby faglig forsvarlige, koordinerte og individuelt tilpassede tjenester til barn, unge og deres familier.

Alternative løsninger

Grimstad kommune viderefører dagens strategi med vekt på tidlig innsats, veiledning i hjemmet, privat avlastning, koordinering og ambulerende tjenester. Alternativet innebærer at kommunen i hovedsak møter den forventede veksten gjennom videreutvikling av eksisterende tjenester og intern omdisponering av ressurser, uten vesentlige økninger i kapasitet eller bemanning. Samtidig viser både nasjonale og lokale utviklingstrekk en betydelig vekst i målgruppen. Dersom denne utviklingen fortsetter, vil presset på eksisterende tjenester øke ytterligere. Dette kan føre til lengre ventetid på tjenester, redusert fleksibilitet i tjenestetilbudet og større utfordringer med å møte behovet for avlastning og oppfølging på riktig tidspunkt. På sikt kan det derfor bli nødvendig å tilføre økte ressurser eller etablere nye tilbud for å sikre forsvarlige tjenester.

Konklusjon

Grimstad kommune opplever en tydelig økning i antall barn og unge med autisme, ADHD og andre nevroutviklingsforstyrrelser. Utviklingen forventes å fortsette og vil påvirke etterspørselen etter tjenester i hele innsatstrappen. Kommunedirektøren vurderer at det er nødvendig med langsiktig planlegging av kapasitet, kompetanse, økonomiske rammer og framtidige bolig- og tjenestetilbud for å sikre faglig forsvarlige og bærekraftige tjenester til barn, unge og deres familier.

- [/2023/12/«Yngrebølgen» blir dyrere enn eldrebølgen: Så mye mer koster en](#)

[høykostnadsbruker](#)

- [Sjokktallene bak kommunekrisen: – En yngrebølge – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet](#)
- [Stadig flere barn og unge får ADHD- og autismediagnoser - FHI](#)